

Broj: 06224-322/24-1378/3

Podgorica, 17.07.2024. godine

IZVJEŠTAJ

O SPROVEDENOJ JAVNOJ RASPRAVI O NACRTU NACIONALNOG PLANA CRNE GORE ZA PRILAGOĐAVANJE NA KLIMATSKE PROMJENE

Ministarstvo turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera je, na osnovu člana 15 Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija („Službeni list CG“, br. 41/18), uputilo Javni poziv za učešće u Javnoj raspravi o Nacrtu Nacionalnog plana Crne Gore za prilagođavanje na klimatske promjene (NAP).

JAVNA RASPRAVA o Nacrtu Nacionalnog plana Crne Gore za prilagođavanje na klimatske promjene održana je u periodu od 04.06.2024. godine do 03.07.2024. godine (30 dana).

Za vrijeme trajanja javne rasprave uvid u Nacrt Nacionalnog plana Crne Gore za prilagođavanje na klimatske promjene je bilo moguće izvršiti putem sajta - <https://www.gov.me/clanak/javna-rasprava-o-nacrtu-nacionalnog-plana-crne-gore-za-prilagodavanje-na-klimatske-promjene>.

Komentare na Nacrt Nacionalnog plana Crne Gore za prilagođavanje na klimatske promjene je bilo moguće dostaviti u pisanoj formi putem pošte na adresu Ministarstva turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera (adresa: IV Proleterske brigade br.19, 81000, Podgorica, Crna Gora), kao i pisarnici Ministarstva (do 12h), ili na e-mail: milena.markovic@mert.gov.me.

Sastavni dio ovog Izvještaja su zapisnici sa okruglih stolova i komentari, mišljenja, primjedbe i sugestije dostavljene tokom trajanja Javne rasprave i odgovori na iste dati od strane stručnog tima, kao obrađivača Nacrta Nacionalnog plana Crne Gore za prilagođavanje na klimatske promjene.

ZAPISNIK SA PRVOG OKRUGLOG STOLA

Datum: 20.06.2024.godine

Mjesto: Sala Ministarstva turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera

Vrijeme: 10:00 časova

JAVNA RASPRAVA o Nacrtu Nacionalnog plana Crne Gore za prilagođavanje na klimatske promjene održala se u periodu od 03.06.2024. godine do 04.07.2024. godine. Ministarstvo turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera pozvalo je svu zainteresovanu javnost da se uključi u Javnu raspravu za Nacrt Nacionalnog plana Crne Gore za prilagođavanje na klimatske promjene, u okviru koje se održao Prvi okrugli sto 20.06.2024.godine.

Na Okruglom stolu učestvovali su predstavnici resornog Ministarstva, obrađivači Nacrta Nacionalnog plana Crne Gore za prilagođavanje na klimatske promjene, predstavnici UNDP-

a, predstavnici CBIT-a kao i predstavnici GEF-7 projekta.

Ispred Ministarstva turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera prisustvovala su **Tamara Brajović i Sanja Šćepanović**; GEF 7 projekta: **Marija Tripunović i Marija Vugdelić**; CBIT-a: **Jelena Ječmenica i Đorđije Vulikić**; UNDP-a: **Bojana Rakočević i Borko Vulikić**; konsultantkinja **Daliborka Pejović**.

Tamara Brajović, generalna direktorica Direktorata za klimatske promjene i zaštitu prirode, pozdravila je sve prisutne ispred Ministarstva turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera. Istakla je važnost Nacionalnog plana Crne Gore za prilagođavanje na klimatske promjene, kazavši da se bez njegove primjene, odnosno zaključaka koje daje, i mjera koje definiše, ne može jasno definisati put ka postizanju cilja smanjenja 55% emisija CO₂ do 2030. godine. **Gđa Brajović** je dodala i da ovaj dokument nije ništa manje važan nego i samo donošenje novog Zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena, i zaštiti ozonskog omotača, a samim tim i svih podzakonskih akata. Napomenula je da je ovo ključni momenat za NAP imavši u obzir činjenicu da svi, koji kao zajednica rade na ovom dokumentu, imaju priliku da insistiraju da ove mjere, preporuke i smjernice budu inkorporirane u sva strateška dokumenta koja se u ovom trenutku pripremaju u državi.

Nakon uvodnog izlaganja, održana je prezentacija koju je izlagao koordinator, obrađivač Nacrta, **Borko Vulikić**.

Borko Vulikić, UNDP, pozdravio je sve prisutne, i kazao da NAP ne predstavlja samo dokument već i dizajn čitavog jednog procesa. Kako bi obezbjedili adekvatno implementiranje datog procesa, istakao je da je važno osigurati da ovaj dokument iz trenutne verzije evoluirala kroz vrijeme predstavljajući „živi“ dokument koji će se prilagođavati potrebama Crne Gore i koji će, istovremeno, jačati kapacitete naše države na polju prilagođavanja na klimatske promjene. Kazao je da je izrada samog dokumenta, zadnjih par godina, bila intenzivan proces sa dosta komunikacije, razmjene informacija i saradnje između relevantnih institucija. **Gdin Vulikić** je istakao da su oformljene tri radne grupe koje direktno doprinose procesu buduće implementacije NAP-a, među kojima i ključna matična Radna grupa fokusirana na klimatske promjene, adaptaciju i mitigaciju. Nacrt zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena i zaštiti ozonskog omotača predviđa da se pod nadležnošću i vođstvom Ministarstva, odnosno Direktorata koji ima nadležnost za klimatske promjene, a u saradnji sa radnom grupom Nacionalnog savjeta za održivi razvoj, radi praćenje i izvještavanje o implementaciji NAP-a kao i to da će se po potrebi, kada se procijeni neophodnost, u narednih 10 godina, raditi unaprjeđenje, odnosno revizija samog dokumenta. Takođe, **gdin Vulikić** se osvrnuo i na dinamično okruženje, promjene u kadrovima, nedostatak administrativnih kapaciteta te istakao da je jako važno da iza datog procesa ostanu jasne i precizne smjernice koje će se vremenom unaprjeđivati kako bi se na kraju dobio dinamičan strateški dokument koji predstavlja jednu cjelinu. Naglasio je da se čitav koncept dokumenta oslanja na smjernice EU, konkretno na koncept pravedne otpornosti (*just resilience*), što u osnovi ukazuje na to da u svakom procesu postoje dobitnici i gubitnici, odnosno svaki proces stvara određenu vrstu dobiti, a drugoj strani moguće probleme. Ideja i filozofija samog dokumenta leži u tome da svaka promjena i neizbježna tranzicija budu što je moguće pravednije i da time postoji manje oštećenih strana, odnosno da bude više onih koji mogu biti u dobitku i da razumiju korist procesa, dodao je **gdin Vulikić**.

Što se tiče samog procesa, kazao je da se počelo sa procjenom rizika, oslonivši se na važeće politike Vlade, dobre prakse, međunarodne obaveze, inpute i analize, kao i da su se definisale

vizije i ciljevi samog NAP-a kao i određen set mjera. Istakao je da je ovo samo prva faza i prvi, možda čak i najjednostavniji, korak procesa razvoja u kontekstu prilagođavanja i da sad slijedi dalje razvijanje. Naglasio je da je potrebno ostvariti visok stepen implementacije u narednim godinama čime bi se motivisali ljudi i razvile njihove potrebe da mijenjaju i dopunjavaju ovaj dokument. **Gđin Vukilić** dodao je da je prilikom koncipiranja samog dokumenta, isto vršeno na način da nije „sam“, tj. s jedne strane je Nacionalni savjet, dok je sa druge čitav niz projekata koji će nastaviti da kontinuirano podržavaju taj proces. On je istakao da CBIT ima jasne i precizne komponente koje će nastaviti implementaciju, nadovezujući se da se samim tim ovaj proces završava samo sa aspekta NAP projekta unutar UNDP, dok će isti dobiti kontinuiranu podršku kroz CBIT kao i kroz GEF-7. Takođe, on je naveo i da se priprema druga faza NAP-a kao i dosta aktivnosti u kontekstu Nacionalnog savjeta. **Gđin Vukilić** saopštio je da se nada će dokument biti spreman za usvajanje u septembru.

Daliborka Pejović, konsultantkinja, istakla je da NAP dokument treba da predstavlja obrazac za izradu dokumenata ovog tipa jer sadrži okvir u kom treba da se kreće, dobru politiku i dobra istraživanja, institucionalni okvir i dodala da je neophodno obezbijediti da ovaj dokument zaživi.

Gđin Vulikić dodao je da ovo predstavlja samo prvi korak, dok je za drugi potrebna posebna podrška i učešće Ministarstva. Mjerilo uspjeha ovog dokumenta će predstavljati mogućnost da se samostalno, na nivou institucija, dodaju mjere i ocijene uspjesi implementacije u roku od dvije godine, kazao je **gospodin Vulikić**.

Gospođa Brajović saopštila je da predmetni proces predstavlja odgovornost svih nas kao i da je neophodno osmisliti komunikacionu strategiju istakavši da osim manje zajednice ne postoji razumijevanje za ove stvari i shodno tome neophodno je osmisliti način kako bi se prišlo različitim ciljnim grupama. **Gđin Vulikić** dodao je i da je neophodno razmisliti o obliku komunikacione strategije, tj. na koji način će Nacionalni savjet i radne grupe da preuzmu i da se angažuju pod vođstvom nadležnog Direktorata, što predstavlja temu nakon usvajanja.

Đorđije Vulikić, CBIT, kazao je da je od starta počela zajednička saradnja na polju izrade dokumenta i da upravo gdje NAP staje CBIT nastavlja, ukazavši na to da im je data odlična startna pozicija za dalju razradu. Takođe, saopštio je i da je sada u Zakonu ključni član koji formalizuje doprinos radnih grupa u samoj procjeni i kasnije reviziji NAP-a, takođe, postignuto je i to da rad više ne zavisi od ograničavajućih faktora kao npr. od političkih promjena jer se dešavalo da promjenom Vlade prethodni Savjet prestaje da važi što uslovljava donošenje novih odluka i sl., što predstavlja problem za operativni rad.

Na kraju javne rasprave, **gospođa Brajović i gospodin Vulikić** su se zahvalili učesnicima skupa.

Kako nije bilo više predloga, mišljenja, primjedbi i sugestija od strane učesnika, Okrugli sto je zaključen u u 11:00h.

Zapisnik sa Okruglog stola sačinila:

Sanja Šćepanović, savjetnica u Direktoratu za klimatske promjene i zaštitu prirode
Ministarstvo turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera

Email: sanja.scepanovic@mert.gov.me

ZAPISNIK SA DRUGOG OKRUGLOG STOLA

Datum: 04.07.2024.godine

Mjesto: Privredna komora Crne Gore

Vrijeme: 10:00 časova

JAVNA RASPRAVA o Nacrtu Nacionalnog plana Crne Gore za prilagođavanje na klimatske promjene održala se u periodu od 03.06.2024. godine do 04.07.2024. godine. Ministarstvo turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera pozvalo je svu zainteresovanu javnost da se uključi u Javnu raspravu za Nacrt Nacionalnog plana Crne Gore za prilagođavanje na klimatske promjene, u okviru koje se održala dva okrugla stola, prvi 20.06.2024. godine, dok se Drugi okrugli sto održao 04.07.2024. godine.

Na Okruglom stolu učestvovali su predstavnici resornog Ministarstva, obrađivači Nacrta Nacionalnog plana Crne Gore za prilagođavanje na klimatske promjene, predstavnici UNDP-a, predstavnici CBIT-a, predstavnici GEF-7 projekta i predstavnica Crossmedia.

Ispred Ministarstva turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera prisustvovali su **Nikola Tomašević, Milena Marković i Sanja Šćepanović**; GEF 7 projekta: **Marija Vugdelić**; CBIT-a: **Jelena Ječmenica**; UNDP-a: **Bojana Rakočević, Božana Mašanović i Benjamin Andrews**; konsultantkinja **Daliborka Pejović**; Crossmedia: **Anđelka Nenezić**;

Nikola Tomašević, sekretar Ministarstva turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera, pozdravio je sve prisutne i zahvalio se što prisustvuju Drugom okruglom stolu u okviru Javne rasprave o Nacrtu Nacionalnog plana Crne Gore za prilagođavanje na klimatske promjene (NAP). Zahvalio se i Privrednoj komori Crne Gore na gostoprimstvu. **Gdin Tomašević** kazao je da smo, iako mala država, jednako kao svi drugi ranjivi na klimatske promjene i dodao da smo u velikoj mjeri uslovljeni budućim kretanjima i promjenama koje se dešavaju ili će se tek dešavati. NAP je rađen vrlo studiozno i analitički, obiluje velikim brojem podataka i predikcija, ali je kao dokument vrlo jasan i razumljiv kako za stručnjake tako i za laičku javnost, istakao je **gdin Tomašević**. Poseban kvalitet se ogleda u tome što građani i građanke mogu jasno vidjeti što ih očekuje u narednom periodu, kao i kako će se prilagoditi privreda i razvijati pojedine sektorske politike. U dokumentu su posebno tretirani najranjiviji sektori: poljoprivreda, sektor voda, zdravstvo i turizam. Takođe, on je istakao i važnost činjenice da je u saradnji sa Programom Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP), Ministarstvo započelo implementaciju projekta "Jačanje kapaciteta Crne Gore u oblasti integrisanja rizika od klimatskih promjena u proces planiranja i pripreme Nacionalnog plana prilagođavanja na klimatske promjene", koji finansira Zeleni klimatski fond (GCF). Usvajanje Nacrta plana planirano je za III kvartal ove godine. Sam proces izrade i razvoja NAP-a ima za cilj da učini ljude, mjesta, ekosisteme i ekonomiju otpornijima na uticaje klimatskih promjena, istakao je **gdin Tomašević**.

Bojana Rakočević, UNDP, dodala je da joj je žao što nije bilo većeg odziva, ne samo od strane institucija već i od strane građanki i građana imajući u vidu da je ovo možda i najvažniji dokument na polju klimatskih promjena koji će Crna Gora usvojiti, te da se isti odnosi na period od narednih 10 godina pri čemu će se za dvije godine revidirati i tako postati još bolji, unaprijeđeniji i sveobuhvatniji. Takođe, napomenula je da se trenutno radi na pisanju NAP 2,

koji se nastavlja na NAP, čime će se kapaciteti dodatno izgraditi, ne samo institucija, već i cijelog sistema.

Ben Andrews, UNDP, saopštio je da je neophodno raditi na podizanju svijesti građana o klimatskim promjenama, ukazati na probleme prouzrokovanim istim i pronaći rješenje. Pored toga što je u proteklih par godina, po pitanju klimatskih promjena, bilo angažovano više službenika iz različitih sektora, potrebno je uključiti i ostale zainteresovane strane koje bi imale udjela u ovome. **Gđin Andrews** kazao je i da će UNDP predložiti određene mjere na polju klimatskih promjena i da će se zajedničkim snagama pronaći najbolji način za finansiranje projekata, shodno mogućnostima Crne Gore. Dodao je da UNDP stavlja akcenat na pijaću vodu i poljoprivredu. On je istakao da je potrebno izraditi listu mjera koja će biti primijenjena, nakon čega će se pristupiti pronalaženju zainteresovanih strana koje bi radile na ovom pitanju. Pored navedenog pristupiće se i rješavanju problema sa aspekta više kriterijuma, kao i ocjenjivanju kompletne liste koja će se primjenjivati u rješavanju istih. Mjere će se bodovati na osnovu efektivnosti i smanjenja CO₂ dodao je **gđin Andrews** i kazao da se metodologija rješavanja problema treba bazirati na zakonima o klimatskim promjenama, čije mjere trebaju biti detaljne.

Daliborka Pejović, konsultantkinja, naglasila je da se radi o dokumentu čiju metodologiju pripreme, tj. izrade bi trebalo usvojiti kao princip rada za ostala slična dokumenta koja budu pripremana na nivou Ministarstva. Takođe, istakla je potrebu za osmišljavanje narednih koraka, u saradnji sa UNDP-om, kako bi se ostvarile ciljane kampanje koje bi se ticale ne samo javnosti već i onih resora koji se najviše bave klimatskim promjenama. **Gđa Pejović** kazala je da je neophodno fokusirati se na Zakon, kako bi se skrenula pažnja na neophodnost prilagođavanja sektorskih politika opštem obliku koji klimatski modeli podrazumijevaju. S obzirom na ogroman posao koji je već obavljen u Ministarstvu, **gđa Pejović** je dodala da bez obzira na to što javne rasprave nisu masovno posjećene, dešavanja i zaključke sa istih je potrebno podijeliti čime bi se nevladin sektor, koji nije prisustvovao istim, i drugi subjekti uputili u rad Ministarstva na ovom polju s obzirom na to da je u pitanju najbolje moguće znanje koje je Crna Gora zajedno sa ekspertima mogla da iznjedri.

Marija Vugdelić, NAP tim, GEF 7, istakla je da je specifičnost NAP-a ta što on zapravo predstavlja proces kao i to da je izrađena „mapa“ prvih koraka. NAP se mora svake dvije godine revidirati kako bi se vidjelo šta je urađeno, sprovodile neophodne izmjene i pratile stvari sa terena. Samim tim, uspostavljen je čitav sistem oko dokumenta koji predstavlja pravni okvir (Zakon) kao i institucionalni okvir, što podrazumijeva ponovo pokrenut Savjet za održivi razvoj odnosno u okviru njega formiranu Radnu grupu čiji je zadatak praćenje klimatskih promjena, mitigacija, adaptacija i spovođenje NAP-a.

Gospođa Rakočević saopštila je da je „lakši“ dio posla već odrađen, ali da predstoji teži, odnosno jačanje kapaciteta institucija i ostalih, što će se nastavljati i kroz druge projekta kao što su CBIT i NAP 2. U skladu sa tim, u narednim godinama dobila bi se struktura koja će biti „čvrsta“ u oblasti klimatskih, dodala je **gđa Rakočević**, i zahvalila se prisutnima.

Kako nije bilo više predloga, mišljenja, primjedbi i sugestija od strane učesnika, Okrugli sto je zaključen u u 11:00h.

Zapisnik sa Okruglog stola sačinila:

Milena Marković, savjetnica u Direktoratu za klimatske promjene i zaštitu prirode
Ministarstvo turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera

Email: milena.markovic@mert.gov.me

➤ DOSTAVLJENI KOMENTARI, MIŠLJENJA, PRIMJEDBE I SUGESTIJE

Tokom trajanja javne rasprave Ministarstvu turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera dostavljene su primjedbe, mišljenja i sugestije od sledećih institucija:

- NVO „Eko-tim“ - dopis br. 06224-322/24-1378/1 od 03.07.2024.godine;
- UN FAO, Regionalna Kancelarija za Evropu i Centralnu Aziju - 06224-322/24-1378/2 od 03.07.2024.godine;

Dostavljeni akti su u prilogu mejla.

Svi komentari, pristigli u periodu od 04.06.2024. do 04.07. 2024. godine, su relevantni i kao takvi biće uzeti u obzir prilikom korigovanja predmetnog dokumenta.

Nakon korekcije, dokument će biti dostupan na sajtu Ministarstva.

Obrazac 4

NVO Eko-tim

(ime i prezime fizičkog lica/naziv organa, organizacije ili udruženja koji dostavlja primjedbe, predloge i sugestije, kontakti)

Ministarstvo turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera

Pisarnica Ministarstvo turizma, ekologije,
održivog razvoja i razvoja sjevera

(naziv ministarstva kojem se dostavljaju primjedbe, predlozi i sugestije)

Primjeno	Uputa	Radno bro	Prilog	Vrijednost
10. 07. 2024				
3224-322/24-1378/2				

PRIMJEDBE, PREDLOZI I SUGESTIJE

Nacionalni plan Crne Gore za prilagođavanje na klimatske promjene

(naziv nacrtu zakona, odnosno strategije na koji se odnose primjedbe, predlozi i sugestije)

Primjedba/predlog/sugestija 1:

Od posebnog značaja je dodati „tresetišta“ u okviru MPV 2.3.1.

Trenutni tekst:

"MPV 2.3.1. Podrška i uspostavljanje obalnih i unutrašnjih vodenih ekosistema (polja morske trave, obalne močvare, ponovno povezivanje poplavnih područja i rijeka, itd.) duž ključnih djelova obale. Sprovođenje programa i obezbjeđivanje da ovi ekosistemi budu integrirani u planove i politike."

Predloženi tekst:

"MPV 2.3.1. Podrška i uspostavljanje obalnih i unutrašnjih vodenih ekosistema (polja morske trave, obalne močvare, tresetišta, ponovno povezivanje poplavnih područja i rijeka, itd.) duž ključnih djelova obale. Sprovođenje programa i obezbjeđivanje da ovi ekosistemi budu integrirani u planove i politike."

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 1:

Tresetišta skladište ogromne količine ugljenika. Procjenjuje se da tresetišta, koja pokrivaju samo oko 3% kopnene površine Zemlje, sadrže između 500 i 700 gigatona (Gt) ugljenika. To je otprilike dvostruko više od količine ugljenika koji se nalazi u svim šumama na svijetu. Tresetišta u Crnoj Gori igraju važnu ulogu u regulaciji nivoa vode u jezerima, močvarama i okolnim područjima. Oni apsorbiraju višak vode tokom kišnih perioda i polako je oslobađaju tokom suša, pomažući u održavanju stabilnog hidrološkog režima. Ovo pomaže u ublažavanju ekstremnih hidroloških događaja kao što su poplave i suše, što je sve češće zbog klimatskih promjena.

Tresetišta igraju višestruku ulogu u prilagođavanju na klimatske promjene, nudeći prirodna rješenja za regulaciju vode, zaštitu obala, očuvanje biodiverziteta, sekvencijaciju ugljenika i filtraciju zagađenja. Njihovo očuvanje i restauracija su ključni za jačanje otpornosti ekosistema i društava na klimatske promjene.

Integracija tresetišta u planove prilagođavanja će dodatno ojačati otpornost na klimatske promjene i pružiti višestruke ekološke usluge.

Primjedba/predlog/sugestija 2: Prepoznati „tresetišta“ u okviru mjere "MPV 1.1.2."

Trenutni tekst:

MPV 1.1.2. Koristeći mapiranje rizika od poplava (mape opasnosti i mape rizika od poplava su urađene i sastavni su dio Planova upravljanja rizika od poplava za vodna područja Dunavskog i Jadranskog sliva, koji su u fazi nacrt) razviti i intervencije koje kao prioritet postavljaju mjere prirodnog zadržavanja voda

Predloženi tekst:

Koristeći mapiranje rizika od poplava (mape opasnosti i mape rizika od poplava su urađene i sastavni su dio Planova upravljanja rizika od poplava za vodna područja Dunavskog i Jadranskog sliva, koji su u fazi nacrt) razviti i intervencije koje kao prioritet postavljaju mjere prirodnog zadržavanja voda, uključujući zaštitu i obnovu tresetišta."

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 2:

Značaj tresetišta sa aspekta prilagođavanja na klimatske promjene objašnjen u okviru Obrazloženja sugestije 1.

Integracija tresetišta u Nacionalni plan Crne Gore za prilagođavanje na klimatske promjene osigurava holistički pristup zaštiti i obnovi ekosistema, čime se povećava otpornost Crne Gore na klimatske promjene.

Primjedba/predlog/sugestija 3: U okviru SCV 1, a u dijelu OCV 1.1 dodati novu mjeru MPV 1.1.4:
Identifikacija i kartiranje tresetišta u Crnoj Gori

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 3:

Cilj predložene mjere je unaprijediti bazu znanja o vodnim resursima kroz identifikaciju, kartiranje i monitoring tresetišta, što će omogućiti bolje upravljanje vodnim resursima i prilagođavanje na klimatske promjene. Ova mjera podrazumijeva sveobuhvatnu identifikaciju i kartiranje tresetišta na teritoriji Crne Gore. Aktivnosti će uključivati prikupljanje podataka o postojećim tresetištima, terenska istraživanja, korišćenje geografsko-informacionih sistema (GIS) za kartiranje i stvaranje baze podataka o tresetištima.

Nacrt predmetnog plana ukazuje na nedostatak detaljnih, konkretnih i kvantifikovanih podataka o ranjivosti i potencijalima za klimatsko prilagođavanje, uključujući i vodne resurse. Takođe, strateški ciljevi i operativni ciljevi u vezi sa vodnim resursima uključuju obezbjeđivanje ažuriranih podataka visoke rezolucije kao osnove za informisano donošenje odluka.

Mjere koje se predlažu za unapređenje baze znanja o vodnim resursima uključuju jačanje mreže mjernih stanica, poboljšanje monitoringa podataka vezanih za vodu, mapiranje rizika od poplava i razvoj katastra voda/sistema za upravljanje vodama koji bi integrisali ažurirane podatke i poboljšali upravljanje podacima koristeći GIS alate.

Identifikacija tresetišta u Crnoj Gori bi doprinijela ovoj bazi znanja jer tresetišta igraju značajnu ulogu u regulaciji vodnih resursa, skladištenju ugljenika i prilagođavanju klimatskim promjenama. Mapiranje i evidentiranje tresetišta bi omogućilo bolju zaštitu i upravljanje ovim ekosistemima, što je u skladu sa operativnim ciljem obezbjeđivanja ažuriranih podataka visoke rezolucije za informisano donošenje odluka. Identifikacija tresetišta u Crnoj Gori je ključna i za praćenje "ponora" ugljenika, što su jedna od narednih aktivnosti Crne Gore u oblasti klimatskih promjena.

Podpis podnosioca primjedbi, predloga i sugestija

Obrazac 4

UN FAO, Regionalna Kancelarija za Evropu i Centralnu Aziju
(ime i prezime fizičkog lica/naziv organa, organizacije ili udruženja koji dostavlja primjedbe,
predloge i sugestije, kontakti)

Ministarstvo turizma, ekologiju, održivi razvoj i razvoj sjevera
(naziv ministarstva kojem se dostavljaju primjedbe, predlozi i sugestije)

Pisarnica Ministarstvo turizma, ekologije,
održivog razvoja i razvoja sjevera

Primijeno:	12. 07. 2024.			
Org. jed.		Redni broj	Prilog	Vrijednost
	06-322/24-1578/2			

PRIMJEDBE, PREDLOZI I SUGESTIJE

Nacrt Nacionalnog Plana Crne Gore za prilagođavanje na klimatske promjene
(naziv nacrt zakona, odnosno strategije na koji se odnose primjedbe, predlozi i sugestije)

Primjedba/predlog/sugestija 1:

Poglavlje 6, dok posmatrani klimatski odjeljak pruža određenu diferencijaciju između regiona (tj. primorski i planinski), projekcije izgledaju kao da su za jedan nacionalni prosjek, skrivajući važne sezonske, regionalne varijacije. Ovo treba istaći u tekstu.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 1:

Regionalne i sezonske razlike u klimatskim promjenama su od posebnog značaja, posebno za poljoprivredu i cikluse rasta biljaka

Primjedba/predlog/sugestija 2:

Strana 43 potpoglavlje iii. Analiza uticaja klimatskih promjena- Odjeljak pruža vrlo ograničen pregled nedavnih ekstremnih vremenskih događaja, suša i poplava čiju se učestalost i intenzitet može pripisati klimatskim promjenama. Diferencijacija između ovih događaja treba biti jasna. Pored toga, bilo bi relevantno pružiti sveobuhvatniju analizu i procjenu uticaja, uključujući projektovane uticaje i ranjivosti, sa posebnim fokusom na ključne sektore i oblasti kao što su poljoprivreda i ranjivost. Ova sveobuhvatnija revizija i analiza treba da posluže kao osnova za ažuriranje potpoglavlja iv. Utvrđivanje ključnih ranjivosti u svakom sektoru (i prateći dodaci A i B), izbor opcija za prilagođavanje itd.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 2:

Molimo vas da se pozovete na analizu FAO o smanjenju rizika od katastrofa (DRR) za poljoprivredu u Crnoj Gori <https://openknowledge.fao.org/items/65e65cd4-710c-4c53-a922-66a79be50500>, kao i na CAVA alat (<https://fao-cava.predictia.es/>) za vizualizaciju rizika/opasnosti u poljoprivredi usled klimatskih promjena, koji može pomoći u analizi i procjeni sadašnjih i budućih rizika za klimu i poljoprivredu i podržati donošenje informisanih odluka. Uz ove informacije, Aquacrop (<https://www.fao.org/aquacrop/en/>) bi trebalo koristiti za istraživanje uticaja.

Primjedba/predlog/sugestija 3:

Dodatak B – Zaključci o klimatskoj ranjivosti – izvor informacija za poljoprivredu je naveden kao (Procjena ranjivosti za poljoprivredu 2022, Treći nacionalni izvještaj, Strategija razvoja poljoprivrede i ruralnih područja 2015-2020), međutim, izjave o izloženosti, osjetljivosti i adaptivnom kapacitetu nisu posebno referencirane. Nije naveden izvor informacija ili referenca za nalaze o ranjivosti vode, turizma ili zdravlja.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 3:

Izvori informacija treba da budu navedeni jer predstavljaju osnovu za cjelokupan NAP.

Primjedba/predlog/sugestija 4:

Poglavlje 7 navodi da je duga lista potencijalnih mjera skraćena i potom prioritizovana na osnovu „participativnog procesa, uključujući višekriterijumsku analizu” – kako je ovo osnova za četiri prioritizovane mjere za sektore, bilo bi korisno da se ovo detaljnije objasni.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 4:

Kao osnova za prioritizaciju kako bi se osiguralo vlasništvo i podrška zainteresovanih strana, dodatni detalji o vježbi prioritizacije bi bili korisni.

Potpis podnosioca primjedbi, predloga i sugestija